

GESCHIEDENIS
VAN
DE GEMEENTEN

DER
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN,

DOOR
Frans de Potter en Jan Broeckaert.

Eerste reeks. — Arrondissement Gent.

VIERDE DEEL.

**Ledeberg, St.-Martens-Leerne, Lemberge, Loochristi, Loo-ten-
Hulle, Lovendegem, Machelen, Mariakerke, Melgem, Melle,
Melsen, Mendonk.**

GENT,
DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, KOORNMARKT.

1864-1870.

MACHELEN.

I.

BESCHRIJVING VAN HET DORP. — Machelen is eene der oudste gemeenten van Vlaanderen. Wij ontmoeten haren naam alreeds onder de jaartallen 697, 820 en 830, toen zekere Nordarda, Heriger, Thietberge en Trudberge eenige hun toebehoorende goederen, te *Machlinium* gelegen, aan de St.-Pietersabdij te Gent opdroegen. De spelling van haren naam heeft geene merkelijke wijziging ondergaan. In eene oorkonde van gemeld sticht, dagteekenende van 967, lezen wij *Maglina*; in 1143 en 1187, *Machline*; in 1168 en 1207 schreef men *Maggline*; in 1238 *Maglines*; in 1209 en 1279 *Macheline*, welke laatste vorm, met dien van *Maechline*, nog in vele Vlaamsche schriften der XVe eeuw wordt teruggevonden.

De geleerde professor BORMANS, in zijn *Verslag over de verhandelingen nopens de taalkundige prijsvraag*, bl. 389, bewijst vooreerst, dat *Machelen* en *Mechelen* dezelfde beteekenis hebben, en beweert, dat beide woorden te beschouwen zijn als afkomende van 't oude *machelijn* of *macheline*, hetwelk zooveel als maagd of bruid wil zeggen. Bij WILLARAMUS, een schrijver uit de XIe eeuw, heet *sponsa* inderdaad in de vertaling *machela*, en *mahelda*,

despondebatur. Ons gemaal en gemalin, bij de Duitschers *gemahl* en *gemahlin*, door samentrekking van *ge-mahl* en *ge-mahelin*, stammen er insgelijks van af. — Evenwel is het mogelijk (zegt DE SMET), dat de naam van *Machelen* hier eenen min dichterlijken oorsprong hebbe, en eenvoudig *verblijf van Machteld* beteekent, zooals BORMANS het ook schijnt gemeend te hebben, wanneer hij opmerkt, dat het Limburgsche *Quaet-Mechelen* ook iets zeggen wil, aangezien de volksspreuk : *eene kwade mechel*, zooveel geldt als eene kwade Machtilde, doch naar haren oorsprong een *kwaad wijf*. — *Machelen*, *Machala*, *Machalum*, leest men voorts in de Salische wet; en daar komt dit overeen met het Gallische woord *machau*, nog in 't patois van Champagne gebruikt, en eene schuur zonder dak aanduidende, of, zoo men wil, een uitgestrekt beluik, bestemd ter bewaring van het graan. Bij de Germanen was *machelen* eene plaats, waar de vruchten der aarde werden verborgen. Volgens WAUTERS, schrijver van de *Histoire des environs de Bruxelles*, legt die benaming zeer goed de etymologie uit der namen van verscheidene plaatsen, zooals *Machelen*, bij Deinze, *Ste-Geertruida-Machelen*, bij Brussel, *Mechelen* (*Machlinia*), *Kwaad-Mechelen* in de Kempen, enz. — SCHELLINCK haalt eene volksverlevering aan, naar welke dit dorp zijnen oorsprong zou verschuldigd zijn aan eenige christene maagden, welke er in de IXe eeuw eene schuilplaats tegen de woede der Noormannen zochten. — Anderen, eindelijk, gissen, dat deze plaats haren naam zou ontleend hebben aan dien van den H. Michiel, een der patronen van de kerk. — Al tamelijk uiteenlopende gissingen, zoo men ziet!

Dit dorp, aan den rechteroever der Leie, ten zuiden van de kerk, 8 meters boven de Zee gelegen, en op 1° 8' 54" ten oosten der middaglijn van Parijs, grenst ten noorden, met genoemde rivier, aan Deinze, ten oosten aan Petegem en Kruishoutem, ten zuiden en ten westen aan Olsene, en met de Leie, ook ten westen, aan Gottem en Grammene. De kloktoren bevindt zich op 50° 57' 58" poolshoogte.

Behalve genoemde rivier heeft men hier nog : de *Tichelenbeek*,

die ten zuiden uit Kruishouthem komt, en een groot deel der grens van Petegem uitmakende, in noordelijke richting naar die gemeente vloeit; de *Olsenebeek*, die Machelen ten zuiden van Olsene scheidt, en aan de grens van Gottem in de Leie uitwatert; de *Toovermeerschbeek*, die in 't noorden bij het *goed ter Hames* ontspringt, en naar 't *goed van Toovermeersch* loopt; en de *Hospitaalbeek*, die de grens met Kruishouthem en met een deel van Petegem vormt, en zich naar laatstgenoemde gemeente richt. — In 't geheel heeft Machelen niet minder dan 68 waterloopen.

Machelen is doorsneden door den grooten steenweg en door de spoorbaan van Gent naar Kortrijk. De grond is klei- en zandachtig. Er zijn zes wijken, welke de namen dragen van *Dorp*, *Leihoek*, *Veld*, *Polderhoek*, *Sloovershoek* en *Molenhoek*(1).

Reeds vroeg waren hier aanzienlijke landbouwrichtingen. Het *goed te Biesdonk*, in 1434 aan 't O.-L.-Vrouwhospitaal te Oudenaarde, thans aan de burgerlijke godshuizen dier stad toebehoorende, was op eerstgemeld tijdstip 49 bunder groot, en werd toen voor 16 pond groote, 12 steenen boter, 50 Leikazen, 5 steenen vlas en twee lammeren 's jaars in huur gegeven (2). In 1444 waren er nog 9 bunder heide aan, en bedroeg de pachtprijs 14 pond groote en 12 steenen boter.

Het *goed ter Warande*, in 1480 aan de Gentsche nering der Merseniers, werd destijds verpacht voor 9 pond 16 schellingen

(1) Oude plaatsnamen :

1420. *Beloken meersch*, *Brest*, *Boecksteel*, *Buelc ter Stichelen*, *Buelc ten Rode*, *Broel*, *Bruwersmersch*, *Houtackermersch*, *Langhe wulghc*, 's *Heerenmeersch*, *Meeusdriesch*, *Maelbrouc*, 's *Muelenaren driesche*, *Nokerbuele*, *Poellinshaghe*, *Snellaertsbuelc*, *Varendriesch*, *Vuusch*.

1475. *Carrebulcken*, *Coeweede*, *Ee- of Heybulcken*, *bosch te Nieuwenlande*, *Scaepdriesch*, *Scuetbulcken*, *Wostine*.

1525. *Dierencoop*, *Verlorencoost*.

1600. *Dootsackere*, *Galghevelt*, *Geuzenhoek*.

1750. *Groote Broel*, *Leimeersch*, *Mauwenbeekskens*, *Meulemeerschen*, *Schaeperstuk*, *Smijtersbosch*, *Verlangerackten*.

(2) *Jaarregister van Gent*, 1452-1454, bl. 107^v, 2^e deel.

groote. De eigenaars leenden den toenmaligen pachter eene som van 7 pond groote, bespraken voor zich, ieder jaar, 100 bussels hout, en verboden, dit natuurlijk met het oog op de verbetering van 't goed, stroo of mest er van weg te voeren. Bij 't eindigen der pacht mocht de huraar zich doen betalen wat hij aan 't hof verbeterd had⁽¹⁾. — In 1495 beliep de pacht prijs tot de somme van 6 pond 6 schellingen 8 deniers groote.

Het *goed te Overmeersch*, anders gezegd het *Kasteelgoed*, in Sloovershoek, vermeld in eene aankondiging der *Gazette van Gent* van 1 Juni 1773, was onder land, bosch en meersch ongeveer 37 bunder groot. — Dit pachthof is tegenwoordig het eigendom van den heer Piers van Raveschoot.

Voorts zijn hier nog : het *goed ter Hames*, bij Petegem, aan de Leie, tegenwoordig aan jufvrouw Van Hecke-de Guchtenaere; het *hof ter Keuren*, in den Leihock, aan den heer Solvyns-Martens; het *hof Toovermeersch*, insgelijks in den Leihock, eigendom van den heer Ferdinand Verhulst, te Gent; het *goed te Beversluis*, reeds bekend in de XVe eeuw; de *Roodepoort*, terzelfde plaats, aan den heer Karel d'Huyvetter, van Deinze; het *goed ter vier Olmen*, bekend door aankondigingen in de *Gazette van Gent* van 't laatst der vorige eeuw, enz. enz. — In 1770 was ter dorpsplaats een speelgoed, bewoond door den heer Van den Dender, en sedert 1858 treft men er een ander bij 't inkomen des dorps aan, toebehoorende en bewoond door den notaris Van der Eecken.

Met betrekking tot den tegenwoordigen toestand van den akkerbouw in deze gemeente, nemen wij uit de officiële statistiek van 1846 de volgende bijzonderheden over.

De middelmatige waarde der landen bedroeg op gemeld tijdstip de som van 2,500 franken de hectare, en de pacht, 80 franken. Er waren 354 landbouwgebruiken, waarvan het grootste 40 tot 45 hectaren besloeg; één was er van 35 tot 40 hectaren, twee

(1) *Jaarregister van Gent*, van 1480-1482, bl. 6.

waren 30 tot 35 hectaren, drie 20 tot 25, en zes 15 tot 20 hectaren groot. — 54 hectaren 24 aren waren bezaaid met tarwe, 54 hect. 25 ar. met masteluin; 531 hect. 50 ar. met rogge; 3 hect. 48 ar. met gerst; 33 hect. 49 ar. met haver; 7 hect. 53 ar. met boonen; 17 hect. 90 ar. met boekweit; 21 hect. 59 ar. met koolzaad; 50 hect. 69 ar. met vlas; 97 hect. 52 ar. met aardappelen; 52 hect. 17 ar. met klaver. Er waren 69 hect. 97 ar. meersch, 16 hect. 02 ar. boomgaard, en 517 hect. 48 ar. bosch. — In de stallen telde men 82 paarden, 67½ koppen vee, waaronder 8 trekkoeien, 94 kalvers, 155 woldieren, 258 varkens en 115 geiten. — Er waren op hetzelfde tijdstip 119 mannelijke en 50 vrouwelijke loontrekkende dienstlieden. Het dagloon der mannelijke veldarbeiders beliep tot 1 frank, dat der vrouwen tot 80 centiemen, zonder de voeding.

Tegenwoordig zijn er te Machelen twee windmolens en éene olieslagerij. Men drijft hier grooten handel in vlas.

Reeds ten tijde van SANDERUS was Machelen bekend door zijne goede herbergen. In 1652 bestond hier, onder andere, *de Guldenpoort*; in 1775 *de Prins Kardinaal*. Eene wettelijke akte van 1446 maakt gewag van eene brouwerij. — Machelen verkreeg bij koninklijk besluit van 10 Augusti 1838 eene jaarmarkt voor paarden en vee, die den 16 September plaats heeft.

Het jaar 1848 was voor deze gemeente ook zeer noodlottig. Het getal sterften, dat tot 90 beliep, werd slechts door 46 geboorten vergoed.

Het gemeentearchief houdt niets bijzonders in. Ten provincialen archieve te Brugge bewaart men de gemeenterekeningen van 1680 tot 1791. De registers van den burgelijken stand klimmen op, voor de geboorten en huwelijken tot 1610, en voor de overlijdens tot 1626(1). — De bevolking bedroeg den

(1) In 't register der geboorten van 1618 staat de volgende aantekening :
« 1618. Int zelve jaer gholt de tarwe Deynsche maete 28, 29 en 30 stuyvers 't mucken, ende 't coorne 21, 22 en 23 stuyvers, en hadde grooten noodt dien tyt gheweest, 't en hadde Godt almachtigh deze landen voorsien van oesters coorene. 10 July 1618. »

1 Januari 1870 2,725 zielen⁽¹⁾. De kermis van Machelen wordt gevierd den eersten Zondag na 't feest van St. Michiel.

II.

HEERLIJKHEID. — De oudstbekende bezitters dezer heerlijkheid waren de heeren van Oudenaarde. Arnold I, heer van Oudenaarde en Machelen, werd omtrent het jaar 1000 door Boudewijn met den Schoonen baard tot ridder geslagen. Uit zijn huwelijk met Malisende sproot een zoon, Arnold II, die met Mathilde, erfdochter van 't huis van Pamele, in den echt trad. Na hen volgde hunne dochter Mathilde van Looz, vrouw van Oudenaarde, Machelen en Pamele, voogdes van Eename, die door Geeraard van Oudenburg, grootkamerling van Vlaanderen, naar 't altaar werd geleid. Zij leefde in het jaar 1110.

Van dit tijdstip af verliezen wij den draad, die de heeren van Machelen aan elkander vereenigt. Arnout III, heer van Oudenaarde en zoon van Mathilde, draagt in zeker oud handschrift, dat wij hebben geraadpleegd, den titel van heer van Machelen niet meer. Mogelijk werd het domein 't eigendom van Boudewijn van Oudenburg, Arnouts oudsten broeder. Wat er van zij, er leefde in de XIIe en XIIIe eeuw een aanzienlijk geslacht, dat den naam dezer gemeente droeg, doch dat ons niet gebleken is de heerlijkheid in bezit te hebben gehad. Het oudstbekende lid dezer familie is *Willem van Machelen*, die in 1164 eene gift bezegelde van Dirk, graaf van Aalst, aan de abdij van Affligem, en die in 1176 in dienst was bij den graaf van Vlaanderen. Dan vinden wij *Olivier van Machelen*, genoemd in den gunbrief van Philip van den Elzas van 1170.

(1) In 1786 waren er te Machelen 1,600 zielen ; in 1801, 1,796, waaronder 116 behoeftigen.

Walter Cronbelin van Machelen, genoemd in eene oorkonde van 1209, en wiens echtgenoot in gemeld jaar eenige grondgoederen schonk aan 't O.-L.-Vrouwhospitaal te Oudenaarde; *Daneel van Machelen*, een der kapiteinen van de stad Kortrijk, die in 1213 door de Franschen gevangen genomen en naar Rijsel gevoerd werd; *Godeschalk van Maghelines*, die in 1215, met verscheidene andere Vlaamsche edellieden en ridders, den koning van Engeland, Jan zonder Land, tegen den koning van Schotland verdedigde, en 't jaar nadien van eerstgemelden vorst, tot blijke van erkenenis, verscheidene grondgoederen in Engeland verkreeg, waar hij en zijne opvolgers vermoedelijk gevestigd bleven; *Daneel van Machelen*, in 1230 benoemd tot scheidsrechter in een geschil tusschen den graaf van Vlaanderen, en Walter, heer van Zwijndrecht; *Olivier van Machelen*, ridder en heer van Beveren, in 1263; *Gillon de Machelines*, ridder, in 1268 tot baljuw van Gent benoemd (1); *Gillis van Machelen*, ridder en zoon des vorengenoomden, in 1277 baljuw van Dendermonde; deze had eene dochter met name *Isabella*, aan wie Beatrice, weduwe van Willem, graaf van Vlaanderen, ten titel van levensdurendheid, de jaarlijksche opbrengst gaf van eene tiende, welke haar vader te Machelen in leen hield; een andere *Gillis van Machelen*, ridder en baljuw van Gent in 1288; eindelijk een *Jan van Machelen*, die predikheer te Gent was, waar hij ten jare 1512 overleed.

De heerlijkheid van Machelen kwam vervolgens in 't bezit der heerenfamilie van Gaver. Geeraard van Schoorisse, gehuwd met Margareta van Steenhuize, wordt in eene oorkonde van het jaar 1429 als heer dezer plaats opgenoemd. In 1512 zien wij ze aan 't geslacht van Jauche (2) van Mastaing, eene oude en beroemde

(1) Zijn wapen was : *d'argent, à trois fasces de gueules, et sur le dit gueule des petits sautoirs d'or*, de krijgskreet was : *Maclines* ! De familie Du Chastel de la Howardrie, aan het heereengeslacht van Mechelen verwant, had denzelfden kreet.

(2) *Jauche*, in 't Nederduitsch : Geete.

Brabantsche familie⁽¹⁾, van welke wij hier noemen : Antoon van Mastaing, ook heer van Aishove, te Kruishouthem, in 1525; Jan, in 1524; Gabriël, ridder, ook baron van Eine, in 1543; Jan, zoon des vorgenoemden, gehuwd met Anna van Ste-Aldegonde, in 1595.—Machelen werd in het begin der XVIIe eeuw het eigendom van de familie De Merode, vermoedelijk door 't huwelijk van Philip van Jauche van Mastaing, graaf van Lierde, met Maria de Merode (1617), en daarna, insgelijks door echtverbintenis, (zoo wij gissen van Philippote van Jauche, met Maximiliaan van Gent, gezeid Vilain), aan de graven van IJzegem.

De heerlijkheid van Machelen hing af van 't leenhof des Steenen Mans te Oudenaarde, doch de gemeente behoorde tot de kastelnij van Kortrijk.

Andere heerlijkheden in deze gemeente waren :

Emsrode ten Heede, die ook te Olsene, Kruishouthem, Zulte, en Vladsloo, bij Diksmuide, geëncloveerd was, baljuw en schepenen had, en gehouden werd van den graaf van Vlaanderen, van 't leenhof te Zulte. Wij kennen als bezitters dezer heerlijkheid : Jan de Beer, in 1499, gehuwd met Cornelia Veyse, vrouwe van Meulebeke, zoon des vorigen, tevens heer van Merkem, en ten jare 1552 met Anna van Galen, vrouw van Dierdonk, in den echt getreden, en naast deze begraven in de kerk van Meulebeke; Jan, heer der gemelde plaatsen, zoon des vorigen, getrouwd met Adriana van der Gracht, en den 21 Juli 1586 gestorven; Wouter de Beer, zoon van den laatstgenoemde. — Nadien behoorde de heerlijkheid aan Antoon van den Heede, heer van Grammene, en in 1737 aan Lodewijk van Gent van Merode, prins van IJzegem en heer van Machelen, wiens nakomelingen er tot aan de afschaffing der leenroerigheid in bezit van bleven.

Emsrode-ten-Eede had 21 achterleenen. Onder deze was er een, dat insgelijks eenen baljuw had, die met de schepenen van

(1) Zij voerde tot wapen : *de gueules à la fasce d'or*.

Emsrode de wet hield. Het was 9 bunder groot, en voorzien van een steenen huis met motte, singels, wallen, duivekeet, pachterswoning, enz. Pieter Coucke, procureur, kocht dit leen ten jare 1602 voor de som van 1,100 gulden.

De *heerlijkheid van Dijke*, te Machelen en Olsene, bestond in eene graanrent van 9 halsters rogge (Deinzische maat), 2 hoenders en 7 schellingen parisis penningrent. Er was ook een baljuw, die met de schepenen van Machelen wet en recht uitoefende. Als heeren van Ten Dijke vinden wij opgenoemd Frans van den Berghe, zoon en leenroerig erfgenaam van Robrecht van den Berghe, in 1671, en in de tweede helft der XVIIIe eeuw de familie Limnander, wie de heerlijkheid van Zulte toebehoorde.

De *heerlijkheid van Beversluis* is ons bekend uit eene akte van 1446, waarin zij enkel onder den naam van 't *goed te Beversluis* wordt aangeduid, met eene grootte van 7 bunder. Gillis van Beversluis verkocht ze toen aan Jan Willebrand voor de som van 50 pond grootte⁽¹⁾. Latere eigenaars tot 1761 zijn ons onbekend. De *Gazette van Gent*, van gemeld jaar (n^r van 22 Januari) behelst de aankondiging van den verkoop dier heerlijkheid, met het « casteelken van dien naam en het nederhof, » te zamen met de bijhoorende landen omtrent 14 bunder groot. De verkooper was Jan-Albert Rosselt (Rosselle ?) heelmecster te Machelen, en de kooper vermoedelijk een lid der Gentsche familie De Potter, aangezien Jan de Potter er in 1786 eigenaar van was.

De *heerlijkheid van Overwater*, gehouden van 't leenhof van Groot-Schothoek, strekte zich ook tot Petegem-buiten, Ingelmunster, Hulst en andere plaatsen uit. Zij had het vermogen eenen baljuw en zeven schepenen aan te stellen « om wet te « doene metten laten, ghelijc men voordesen ghedaen ende

(1) *Jaarregister van Gent, 1446-1448*, 2^e deel, bl. 117v.

« gheuseert hebbe » (1502). De inkomsten bestonden uit heerlijke en andere renten, en de heer had recht van tol, vond, bastaard- en vreemdelingengoed, boeten tot beloop van 5 pond parisis, een paar « platijn hantscoens, so wanneer theer van Curtrycke treckt uute in heervacren, » en eenige andere baten en rechten, in het hieronderstaande denombrement uitgedrukt (1). De ontvangst der renten en boeten in de heerlijkheid had jaarlijks plaats op 't *hof* of de *stede te Overwater*, zoo blijkt uit het archief van dit goed van 't jaar 1592. — De oudstgekende bezitter dezer heerlijkheid was Mr Nicolaas de Kemele, zoon van Joost, die er den 16 October 1502 't verhef van deed aan Lodewijk van Massemen, heer van 't gemelde Schothoeke. Nadien kwam de heerlijkheid aan zijne dochter Nicolasa de Kemele, die er in 1507 verhef van deed aan Karel van Massemen, en in 1565 aan Jacob de Boot.

Na 't overlijden van Nicolasa de Kemele, gehuwd met Willem van Nyenlande, vinden wij als eigenares hare dochter Adriana van

(1) « Dit naervolgende is de grootte rapport ende denombrement van eenen leene ende heerlychede, ghenaeamt van Overwatere, dat ick Jacques van den Bemden, heere van ter Leyen, enz. houdende ben van jor Denys de Schinckelle, heere van Stierbeke ende van Groot Schothoucke, welck leen ghelegghen is binnen de prochie van Maechelen en Boexstael, en consisterende is in heerlycke renten ende helftwinnynghen, alsoo hier naer volght : inden eersten vyfthien vierendeelen helftwinnynghen luttel min ofte meer enz. Item in penninckrente ontrent de seven ponden veerthien schellingen acht pennynghen een hallinck ende een pote paresyse. Item thien muckens evene, seven cappoenen, veerthien hoenderen en half, sessentwintigh eyeren elck jaer, ende soo wanneer het heir van Curtryck uytvaert, een paer platinne handtschoens; item behoort den selven leene tol, vont, bastaerde ende stragiers ghoet, boete van drye ponden paresyse ende daer onder, ende van alle renten dobbelen dootcoop, ende dertigh schellingen paresyse van elck pondt groote van wandelcoop. Item vermach te stellen eene bailliu ende seven schepenen omme recht ende weth te doene met de laeten ghelyck hier voortyds ghedaen ende ghecostumeert is, staende 't selve leen ter trauwe, enz. In kennisse der waerheyte hebbe deze gedepescheert onder myn cachet ordinaire ende handtteecken desen xiii Xbre XVIIe eenentwintigh. (*Geteeckend*) : J. VAN DEN BEMDEN d'Overwater, ende ghecachetteert in root lack. »

(*Familie-archief des heeren VAN DEN BEMDEN VAN OVERWATER, te Gent.*)

Nyenlande, in den echt getreden met Joost Borluut, zoon van Boudewijn, die de heerlijkheid den 8 Augusti 1575 van Joanna van Eel, weduwe van genoemden Jacob de Boot, verhiel. Van 1592 tot 1641 behoorde Overwater aan Jacob Borluut, zoon van gemelden Joost en van Adriana van Nyenlande (1); nadien aan Adriana Borluut, gehuwd met Karel van Brunswyck-Luneburg, heer van Ten Dijke, die er nog ten jare 1717 in bezit van was. Na dezès overlijden werd de heerlijkheid van Overwater, bij decreet, van 18 Juni 1718 verkocht aan Gillis-Frans van Lichtervelde, heer van Vrijlande, die ze op zijne beurt den 20 November 1721 verkocht aan Jacob van den Bemden, heer van Ter Leien, vrijshere van de kastelnij van Kortrijk. Jacobs eenig kind, Maria-Carolina van den Bemden, volgde hem op in 1724; zij trouwde met Pieter-Jozef de Meulenaere, heer van Butinerie en Milkerke, en liet het goed na haren dood achter aan Jan-Frans de Meulenaere, paltsgraaf en ridder der krijgsorde van Christus, die er den 25 Maart 1765 verhef van deed. De heerlijkheid kwam nadien, bij erfenis, aan Maximiliaan-Macaar de Meulenaere, kanunnik-officiaal en eersten vicaris-general van het bisdom van Gent, broeder des laatstgenoemden, die er zijnen anderen broeder Pieter-Joris baron de Meulenaere mede begiftigde. Toen deze overleden was, kwam het goed weder bij erfenis aan de familie Van den Bemden, te Gent, moederlijke maagschap der heeren De Meulenaere (2).

(1) Op de leendenombrementen staan als heeren van Schothoek aangeduid :
 Willem Wijts, raadsheer van Albert en Isabella en voorzitter van den Raad van Vlaanderen, in 1616 en 1627.

Frederic Wijts, in 1686.

Denys de Schynkele, heer van Stierbeke, in 1721.

(2) Uit de familiëpapieren des heeren Van den Bemden van Overwater, te Gent. —

Baljuws der heerlijkheid van Overwater waren :

Adriaan Marant	1507
Daneel Mesdach	1566
Steven de Prince.	1579-1582
Ferdinand de Wulf	1586

Nopens de *heerlijkheid van Veerdegem*, die ook in Olsene geëncloveerd was, is ons weinig bekend. Emmanuël-Jan van Crombrugghe was er eigenaar van in het eerste vierde der XVIIIe eeuw. Hij overleed den 31 December 1729, na in huwelijk te zijn geweest met Eleonora-Theresia van der Camere. Zijn zoon Frederik-Frans-Jozef van Crombrugghe volgde hem op, en bleef er, of zijn nazaat, tot het einde der leenroerigheid in bezit van.

Voorts waren er te Machelen enclavementen der heerlijkheden van *Gaver*, van *Petegem* (bij Oudenaarde), der *abdij van Drongen*, van 's *Graven Lievenaars*, *Maalbroek*, *Vossenhol* (de zetel van deze beide laatste was te Kruishouthem), *ter Bien* (?), *ter Hulst*, *Zau-beke*, enz. Eene dezer moet in de XVIIe eeuw toebehoord hebben aan de edele familie van Vaernewijk, vermits in de kerk dezer gemeente de grafzerken gelegen hebben van Willem van Vaerne-wijk, gehuwd met Catharina van Siclers, wier tien kinderen alhier geboren werden en mede hunne jongste rustplaats bekwamen. — Hunne grafstede, bedekt met eenen van hun wapen voorzienen zerk, is heden verdwenen.

De tienden van Machelen werden gelicht door den bisschop van Doornik, het kapittel der St.-Pieterskerk te Rijsel, de abdij van Drongen en die van Ste-Clara te Petegem (bij Oudenaarde), de kerk en den pastoor, benevens eenige wereldlijke personen, zooals, omtrent het einde der vorige eeuw, de heeren Van Crombrugghe van IJzegem, den advocaat Van den Broucke, te Aalst, en Baut, heer van Wannegem.

Joris Claus	1392-1601
Jan Schuurs, <i>alias</i> Van der Schueren.	1604-1623
Joost Eelbode	1627-1679
Lodewijk Eelbode	1700-1706
Philip van Nieuwlant	1717
Jan-Baptist van Lerberge, griffier van Machelen en Grammene.	1721

Baljuws van Machelen.

....Van Wijckhuus	1525
Hector van den Hoede (Hoet).	1564
.	.
Oste van der Muelene	1516
Adriaan van der Muelene	1525
Gillis Cnockaert (<i>hoogbaljuw</i>).	1540
Thomas de Nedonchelle	1540
Jan van der Venet.	1580
Alexander de Wint	1610
Frans van Damme	1659
.	.
J.-B. Coene	1706
Ferdinand Meheus	1745
Jan Coene.	1750
Benedikt-Ferdinand Meheus	1783
Jan-Frans van Damme	1792

Burgemeesters van Machelen.

Jan van der Schueren	1619
.	.
Gilles Eelbode	1652
Lodewijk van Damme	1639, 1659
Joost Eelbode	1648
.	.
Antoon van Wontergem	1670
.	.
Jan de Quien	1711
.	.
Norbrecht Meire.	1800
Jan-Frans van Damme	1805
Karel-Jozef de Paepe	1807

De Paepe-Speelman	1830
Bernaard de Paepe	1834
J.-B. Levrau	1836
J.-B. Monteyn	1847
Alexander van der Eecken.	1848
Pieter Vermeersch	1867

III.

GESCHIEDENIS. — Onder historisch opzicht hebben wij voor Machelen weinig aan te teekenen. Niet dat deze gemeente minder dan andere zal geleden hebben tijdens de middeleeuwsche en latere oorlogen, en in de krijgsoontmoetingen, die tusschen Gent en Kortrijk hebben plaats gevonden, maar het volslagen gemis aan oude oorkonden betrekkelijk de gemeentelasten van die tijden belet ons, bijzonderheden daaromtrent mede te deelen. Wij weten enkel, dat Machelen in de oorlogen der XVIIe eeuw herhaaldemaal fel bestookt is geworden door de vreemde legers, en dat het kerkbestuur ten jare 1668 zich gepraamd zag, de voor naamste sieraden en meubelen der kerk met eenen wagen en een schip naar Gent te beveiligen. Ook in 1676 vluchtte men met deze voorwerpen naar Kortrijk, en in 1682 nogmaals naar Gent. Den 4 September 1694 sloeg het leger der verbonden en zijne tenten van Machelen tot aan Harelbeke neer, en ofschoon het verblijf dier troepen maar kortstondig was, zal de bevolking er ongetwijfeld veel overlast van hebben gehad. Een dergelijk kampement, ditmaal van het Fransche leger, begon den 18 Mei 1696, en duurde niet min dan drie maanden. Het dorp en de aanpalende gemeenten werden door de troepen herhaaldelijk geplunderd, behalve dat zij in 't onderhoud des legers moesten helpen voorzien, hetgeen zeker niet weinig is gezegd! Toen de Franschen eenigen tijd nadien hun kamp te Deinze opbraken en

naar Tielt voortrukten, werden, tot gemak van den overtocht, te Machelen twee bruggen over de Leie geslagen.

Het is ons niet bekend, welk aandeel de bevolking dezer gemeente in de beweging tegen keizer Jozef II genomen heeft. In 1793 schonk zij, ten titel van « patriotieke gift », meer dan 150 gulden om de Oostenrijksche regeering in den oorlog tegen de Franschen te ondersteunen, terwijl de toenmalige pastoor, baljuw en kerkmeester met hetzelfde doel eene som van 1,100 gulden leenden zonder kroos. Deze vaderlandslievende poging is het laatste feit in verband met de geschiedenis, dat wij over Machelen weten mede te deelen.

IV.

KERK VAN MACHELEN. — Deze kerk, zeer schilderachtig gelegen op eene kleine verhevenheid, beheerscht den kronkelenden loop der Leie. Zij is toegewijd aan de HH. Cornelis, Michiel en Gisleen, en werd, althans grootendeels, in 't jaar 1642 in den stijl der zoogenaamde kunstherleving herbouwd. De voorzijde, voorzien van drie puntgevels met drummers, is oud, en dagteekent mogelijk van de XVe eeuw. Het koor is van 1767.

Er zijn drie beuken. De toren, die zich te midden van het kruis verheft, is oud, ter uitzondering der spits, welke diegene vervangt die in 1801 tijdens een onweder instortte en 't middeldeel der communiebank verbrijzelde. De oude torenspits had veel gelijkenis met die der kerk van Waregem.

De kerk wordt verlicht door elf vensters, namelijk zes in de zijbeuken, één boven den ingang en vier in 't koor. Het algemeen uitzicht binnen de kerk is monumentaal. Er zijn drie altaren, waarvan de twee in de zijbeuken toegewijd zijn aan O. L. Vrouw en St. Cornelis. Het hoogaltaar is gansch in 't marmer, en werd ten jare 1785 vervaardigd door den beeldhouwer K. VAN POUCKE, voor de som van 3,200 gulden courant, boven 't oud marmeren

altaar, dat aan den kunstenaar bleef. De voornaamste deelen er van zijn 't beeld van St. Cornelis, waarmede het is bekroond, en 't antependium, dat de *Opoffering van Abraham* voorstelt.

Het altaar van O. L. Vrouw is voorzien van eene oude schilderij, waarop men den *H. Dominicus, den Rozenkrans ontvangende*, afgebeeld ziet; op dat van den kerkpatroon treft men insgelijks een oud tafereel aan, voorstellende den *H. Cornelis, zieken genezende*. Beide doeken bezitten weinig waarde.

K. VAN POUCKE vervaardigde ook den predikstoel en de communiebank, die gezamenlijk 1460 pond wisselgeld, of 10,220 gulden kostten. De overeenkomst tusschen 't kerkbestuur en den kunstenaar werd onderteekend den 8 Mei 1784 (1). Op de kuip des predikstoels zijn de hoofden gebeiteld van de *Vier Evangelisten*, en daaronder treft men 't wit marmeren beeld der *H. Kerk* aan. Dit figuur is zóó wereldsch, dat de overheid der stad Deinze het tijdens de eerste Fransche republiek aldaar in den tempel meende te plaatsen, om er de *godin der Rede* te verbeelden.... Inderdaad, toen de Diksmuidsche kunstenaar dit beeld beitelde, dacht hij zeker weinig aan den godsdienst.

De ijzeren communiebank, bedekt met eene marmeren plaat, houdt niets kunstigs in; de oude eikenhouten communiebank, thans in de kerk van Vinkt, is oneindig schooner. Deze werd in 1712 te Rijsel vervaardigd.

De afsluiting van den doksaal is rijk aan schoon snijwerk, en ook de vier eikenhouten biechtstoelen zijn schoon. Rondom de kerk treft men fraaie boiseries aan, dagteekenende van het jaar 1715, en van denzelfden stijl als 't houtwerk des doksaals. De boiserie in 't koor, die meer dan 25 pond groote kostte, werd omtrent 1720 door Arend van den Berghe voor de som van 12 pond groote gemarmerd en verguld.

In 't midden der kerk hangt een groote koperen kroonluchter met takken, verdeeld in twee reien; hij dagteekent van de

(1) Kerkarchief.

XVe eeuw, en is de opmerkzaamheid der oudheidliefhebbers overwaardig.

Onder de andere oude versierselen noemen wij nog eene zilveren vergulde remonstrans met fijngedrevene figuren, van 1580 tot 1600, in vorm van eenen toren; eene zeer oude ciborie; twee hoorns van St. Cornelis, in 't zilver, van de XVIe eeuw, met reliquieën, enz. Wij hebben in de sacristij ook verscheidene oude, alleszins prachtige priestergewaden aangetroffen, van welke een versierd is met een zeer fraai geborduurd medaillon, dat de *Geboorte van Christus* voorstelt. — Het oudste doopregister dezer parochie behelst eenen *Inventaris van de abjten ende juweelen van der kerke van Maechelen, nu jeghenwoordich bevonden (xii Januari 1615)*, dien wij hier letterlijk laten volgen :

« Eerst een cappe, een casule ende twee tornyckele met twee stoolen ende drie wampels, al ghelijcke stoffen om op hoochtijden,
« Noch twee ander casulen, elck met stoole ende wampele, eene om op sondaghen, de andere op weeckdaghen.

« Noch een swarte casule met stoole en wampele om uitvaerden ende jaergetijden.

« Item een zwarten peldre met een root cruce.

« Item een paer roode gordijne.

« Item een paer groen gordijne.

« Item drie aultaercleers ofte voorhangsels.

« Item drie grofve dwalen.

« Item noch twee dwalen met spellewerck.

« Drie lijne handwaelkens.

« Twee alfve, elck mette amick, met twee gurdels.

« Drie kelcksacken.

« Item een silveren kelck.

« Item een vergulde seborie.

« Noch een latoene seborie.

« Item drie pottekens, daerin is ostie informorum crisma cathecumenorum, is van copere ofte lattoen.

« Item twee vuerstoppen.

« Twee tinne appullekens.

« Eenen tinne erve, om wijn uut te geven an degone, die commen ter tafele des Heeren.

« Twee paer tinnen potten, om blommen in te zetten.

« Item een damasten altaeracleet ofte voorhangsel. »

Verscheidene der bovengemelde voorwerpen duiden geen rijkdom van de kerk aan; doch men vergete niet, dat weinige jaren vóór 1615 alles hoogstwaarschijnlijk was moeten vernieuwd worden, namelijk na den tijd des beeldenstorms en der overheersching van de Geuzen, welke laatsten hier, zoowel als op andere plaatsen, wel hun verwoestingswerk zullen uitgevoerd hebben.

Er zijn in de kerk van Machelen twee oude broederschappen; de eene ter eere van St. Cornelis, de andere van de H. Maagd. Eerstgenoemde bestond reeds in het jaar 1523, als blijkt uit het opschrift van een tot het kerkarchief behoorend, op perkament geschreven register, hetwelk luidt als volgt : *Dit naervolghende es thbroederscip mijns heeren sente Cornelis ende sente Gheleyns, in de prochie van Maechlen, twelcke gheordonneert ende ghefondeert es ter eeren Gods, zijnder lieve Moeder ende der goeden santen boven verclaert, by rade van mijnen heere Mer Gheer. van Scorisse, rudder, heere van Mourcourt, van Berchem ende van Ayshove, ende mer vrouwen Mergrieten van Steenhuuse, zijner wettelike gheselnede, als eerfachtighe vrouwe van Ayshove ende datter toebehoort, van welke gulde deerste maeltijd ghehouden was tsondaechs naer sente Jans ende sente Loysdach midszomers int jaer 1523.*

Bovenstaande regelen leeren ons, dat de oorsprong der broederschap van St.-Cornelis aan de machtige familie van Schoorisse te danken is, en dat zij, evenals de andere burgerlijke gilden der middeleeuwen, jaarlijks een banket hield. Dat zij talrijk was blijkt ons eveneens uit hetzelfde register, daar wij er in lezen, dat niet min dan 147 personen aan den eersten maaltijd deel namen. De vereering van St. Cornelis, die aangeroepen wordt in de aanvallen der zoogenaamde *Sessens*, nam hier weldra eene buitengewone ontwikkeling. Het oudste boek der broederschap geeft een groot getal namen op van leden, wonende in de meeste

dorpen rond de steden Gent, Deinze, Kortrijk, Oudenaarde en Aalst, alsmede van Veurne, Tielt, Dikkelvenne, enz. ; een ander boek, in 1543 geschreven door Frans Ghille, « smet te Denterghem, » duidt eene nog grootere uitbreiding der vereeniging aan, als bovendien de namen behelzende van leden uit Brugge, Roeselare, St.-Nicolaas, Meenen en Doornik. Allen deden, naar oude gewoonte, jaarlijks eene bedevaart naar Machelen, om, ingevolge eene gelofte, St. Cornelis in de hem toegewijde kerk te danken voor eene door zijne voorspraak bekomene genezing, of om te bidden van gemelde ziekte bevrijd te blijven. De bedevaart begint den eersten Zondag na St.-Jansfeest, en duurt veertien dagen.

De broederschap, na den tijd der godsdienstberoerten in verval geraakt, werd ten jare 1643 door den bisschop Triest heropgericht. Spoedig nam zij weer in bloei en luister toe. Omtrent het einde der XVIIe eeuw bedroegen de giften, op 't altaar van St. Cornelis jaarlijks gedaan, doorgaans meer dan 200 pond groote. In 1699 beliep de ontvangst tot 201 pond 12 schellingen 11 grooten ; in 1709 tot 269 pond, gelijke munt. Men offerde kiekens, duiven, wassen beelden, enz. (1). — Evenals op andere bedevaartplaatsen droegen de pelgrims eene kleine gedachtenis van hier mede, hetzij eene medaille met het beeld van den gevierden heilige, hetzij een papieren vaantje. De oude koperen plaat, nog heden voor 't drukken dezer vaantjens gebruikt, werd gesneden in het jaar 1726 en kostte de som van 7 gulden.

De broederschap heeft verscheidene geestelijke voordeelen, namelijk drie volle en twee kleine aflaten. Wie van haren ongemeenen bloei overtuigd wil zijn, kome op den voornaamsten feestdag van Machelen, en telle de duizenden bedevaarders, tot alle rangen der maatschappij behoorende, die van alle punten van

(1) « Ontfaen van Joos van Hee, lichtbewaerder van de giften ende caritaten, uyt leveringhe van spins, was, medailgen, vaentjes als anderssins, inghecommen inde keerke van Maechelen ter eeren Godts ende St. Cornelis ende St. Ghelain, vande menichvuldighe pilgrems..... xxvii lib. v s. v gr. »

(*Kerkrekening van 1695-1696*).

Vlaanderen ter vereering van St. Cornelis opdagen. Het laatste gilderegister vermeldt niet minder dan 704 parochiën, welke hier elk jaar bedevaarders zenden. Omtrent 5,000 leden komen geregeld hunne geringe bijdrage storten (10 centiemen 's jaars), en onder deze zijn er menige, die van 't verste punt van Vlaanderen, namelijk van Veurne-Ambacht komen. Verscheidene personen van Parijs en St.-Petersburg zijn in 't gildeboek ingeschreven. In de dagen, dat St. Cornelis gediend wordt, biedt het welvarende Machelen al het gewoel en de drukte eener middeleeuwsche bedevaartplaats aan.

Wegens de voormalige kerkgebruiken of plechtigheden is ons weinig bekend. Wij weten, dat de omgang in den loop der XVIIe eeuw vereerd werd door schutters, die gewoonlijk met eene ton bier werden beschonken; dat de zangers op H.-Sacramentsfeest destijds eene halve ton bier kregen, en dat er onder de consecratie der misse werd gebeiaard.

Ten tijde van CASTILLON, eerste vierde der XVIIIe eeuw, genoot de pastoor jaarlijks van de abdis van Ste-Clara, te Petegem, eene der voornaamste onder de tiendeheffers te Machelen, de som van 29 pond Vlaamsch; van 't kapittel van Doornik ruim 8 pond; van de kerk 9 gulden, en bovendien 15 pond voor drie missen in de week. Het aandeel der pastoorstien bedroeg te dien tijde 26 pond Vlaamsch. Voorts ontving de herder der parochie al de offers, welke hem mits de som van 3 gulden 's jaars konden afgekocht worden, doch hij had geene pastorij, hoewel een register van 1614 meldt, dat er vroeger eene gewceest was.

De onderpastoor trok van de tiendeheffers 40 pond Vlaamsch; de koster, 20 gulden van de abdij van Petegem, 6 pond 10 schellingen voor drie gezongen missen in de week, en daarbij 5 pond Vlaamsch voor zijne medehulp in de vroegmis.

Aangaande de klokken is ons bekend, dat er eene kleine gegoten werd ten jare 1669. De drie, welke heden in den toren hangen, zijn niet oud. De grootste en kleinste dezer werden ten jare 1854 onder 't bestuur des tegenwoordigen pastoors gegoten door A.-L.-J. VAN AERSCHODT, van Leuven. De grootste, welke een

gewicht heeft van 1,265 $\frac{1}{2}$ kilos, heet *Cornelis*. Haar peter was de heer C.-G. Heyse, voorzitter des kerkraads; hare meter, jufvrouw Van der Eecken (geboren Van der Venne) echtgenoot des toenmaligen burgemeesters. — De middelklok werd op 't kerkhof van Kruishouthem gegoten door Druor, in 1817. Graaf Van der Meeren was er peter van. — De kleinste der drie weegt 574 kilogrammen, en heet *Gisteen*. De heer K.-L. Meire, schatbewaarder des kerkraads, was er peter, en zijne echtgenoot, Rosalia van Wambeke, meter van.

Op de vierde klok, of schel, leest men :

ANNO 1664. BARTHOLOMEUS GAUTHALS ME FUDIT. SINTE
JOSEPH. PASTOOR SYNDE LAUREYS VERHAGHTEN.

Het archief der kerk van Machelen is bijzonder rijk in oude stukken. Wij hebben er, behalve de hooger vermelde registers, verscheidene perkamenten rent- en koopbrieven, alsmede de rekeningen van 1667 tot 1681 en van 1695 tot 1708 aangetroffen; voorts de registers, getiteld : *Der aerner penninrente*, van 1425 en 1485; *Ervelike penninrente der kerke van Maechline* (1423); registers van 't gilde van St. Cornelis en St. Geleen van 1479, 1545, 1643, enz.

Het volgende opschrift van eenen blauwen grafzerk, met familiewapens, vóór de kerkdeur liggende, scheen ons belangrijk genoeg om af te schrijven :

Cy gist noble homme François Desmareth, escuyer, seigneur de Bevers, et fut jadis sergent-major du tercio d'infanterie de monsieur le comte Swartsenbergh, au service de Sa Majesté catholique, lequel mourut le 15 Mars 1689, après 54 ans de fidèle service de sa dite Majesté, ainsi comme monsieur son père Hubert Desmaretz qui servit fidèlement l'espace de 45 ans comme mestre de camp général et gouverneur, décédé le
et madame Anne Rentier, décédée le onze Febvrier 1674. Priez pour leurs âmes.

Vroeger was te Machelen, omtrent de kerk, eene kluis, die ten jare 1750 bewoond werd door broeder Philip Thuytschaever en

broeder Ignaas Dumonchaux. Het was een huisje met twee cellen, welks bewoners het gewone kluizenaarskleed droegen en een afgezonderd leven leidden.

Pastors van Machelen.

Thomas * *	1523
Pieter van Winghene	1525
Joost Fockaert	1540
Adriaan Goeminne	1562
Lodewijk van der Cruyssen	1639
Kasper de Croock	1654
Jan Cabiliau	1658
Thomas Barry	1704
Pieter Meheus	1729
Frans-Theodoor van Hanewyck	1739
Jan-Modest Brixis	1754
Lieven de Clercq	1755
Karel-Lieven Aernaut	1776
Jan-Frans van Paemel	1803
P.-J. Buysse	1803
Lieven Bracke	1805
Napoleon-Frans Lejeune	1858

V.

KLOOSTER VAN MACHELEN. — Terwijl wij deze monographie schreven was men te Machelen bezig een klooster te bouwen voor Zusters, die er eene bewaar-, eene arm- en eene betalende school zullen openen. Dit gesticht, tot stand gekomen door de vrijwillige giften van de ingezetenen, zal bediend worden door Zusters van het klooster van Nederbrakel.

VI.

MAATSCHAPPIJEN. — 1° *Rederijkerskamer*. — In de XVIIIe eeuw bestond hier eene vereeniging van rederijkers, onder den titel : *de Liefhebbers der Rhetorica*. Bijzonderheden daarover zijn ons niet kunnen medegedeeld worden.

2° *Gilde van St.-Sebastiaan*. — Dit genootschap werd opgericht in het jaar 1839.

3° *Fanfarengenootschap*. — Deze vereeniging richtte zelve een festival in. Zij werd in 1858 ontbonden.

VII.

VERDIENSTELIJK MAN, TE MACHELEN GEBOREN. — Te Machelen werd geboren de verdienstelijke geneesheer JAN-ALBERT ROSSELLE, in 1780 overleden; zijn naam komt voor op de voorloopige lijst van de op last des Staatsbestuurs uitgegevene de *Biographie Nationale*. Wij zijn er niet in gelukt, eenige bijzonderheden over het leven en de werkzaamheden dezes mans te weten te komen.

VIII.

SAGE.

DE KLOKPUT TE MACHELEN. — De klok van Machelen was uit den kerktoeren in eenen put gevlogen. Op zekeren dag besloot men, ze weer op te halen. De voerman, die de paarden leidde, werd ongeduldig en riep tot zijne rossen : « Duivels, trekt ! »

Daarop begonnen inderdaad de duivels met zulk groot geweld aan de klok te trekken, dat paarden en voerman schier met de klok in den put begraven werden.

SPIJZEN IN SLAGEN VERANDERD. — Vóór min dan eene halve eeuw bestond er te Machelen nog een kasteelken, dat geen mensch bewonen dorst, dewijl 't er schrikkelijk op spookte.

Daarvan leert ons de volgende geschiedenis de oorzaak kennen.

In 't midden van de jaren zeventienhonderd woonde er op dat kasteelken een zeer rijk en wellustig heer, die zijnen tijd enkel met aardsche dingen en zondige bedrijven doorbracht, zonder ooit aan het eeuwige te denken. Eens had hij weer dagen achtereen gebrast en gedronken, en toch was er hem een groot gedeelte van de kostelijke spijszen overgebleven. Daar had hij nu wel 'nen armen mensch kunnen blij meê maken, die er zijnen honger meê zou gestild hebben; dit deed hij echter niet, maar sloot de spijszen in den kelder, en trok met zijne vrienden en veel slecht vrouwvolk naar de stad. Daar verwijlde hij eenige dagen, en keerde toen naar 't kasteelken terug. Nu dacht hij aan de weggezette spijszen, en wilde in den kelder om ze te halen; doch nauwelijks had hij de deur geopend, of hij zag dat de gansche keldervloer van slangen kriede. Door eenen onbeschrijflijken angst overvallen, wilde hij de vlucht nemen; maar de slangen kwamen snel op hem aangeschoten, omslingerden hem en zogen zijn bloed uit, zoodat hij ellendig het leven moest laten. Toen zijne dienaars hunnen heer niet zagen weerkomen, gingen zij hem achterna, doch ijlden verschrikt terug, als zij de duizenden slangen zagen, die hem om 't lijf kronkelden. Van dan af bleef het kasteelken ledig staan, en niet één der omwoners zou het voor al de schatten der wereld gewaagd hebben er eenen nacht op te verblijven. Nadien heeft de familie het laten afbreken (1).

(1) WOLF, *Niederländische Sagen*, bl. 668.